

EDİTÖRYAL

Kimlik siyaseti olarak tanımlanabilecek siyasi hareketlerin kapsamı oldukça geniştir. Literatüre bakıldığında kullanılan örnekler ağırlıklı olarak Batı demokrasilerinde vatandaşlık haklarından, bölgesel ölçekte kendi kaderini tayin etme taleplerine veya devletlerin yayılcı politikalarından, göçmen karşıtı, popülist ve etnik hareketlere kadar geniş bir ölçüde ele alınmaktadır. Bütün bu örneklerin kesişim noktası ise milliyetçilik ve yürütülen milliyetçi siyasettir.

Milliyetçilik kavramı her ne kadar siyasal ve sosyolojik tartışmaların ayrılmaz bir parçası olsa da kökleri yüzyıllar öncesine dayandığı için zengin bir tarihsel arka plana sahiptir. Milliyetçilik fikri, hareketi, siyaseti ve dahi ideolojisi her daim güncelliğini koruyor olması günümüz dünyasının da sosyo-politik oluşumunda merkezi bir rol oynadığının göstergesidir. Oldukça yaygın olmasının bir başka sebebi ise, kendisinin bir ideoloji olması dışında, başka ideolojilere de eklenilebilmesi özelliğidir. Milliyetçilik, modern dönemi ve yarattığı toplumların hayatlarını ve yaşam biçimlerini şekillendiren Avrupa menşeli bir fikir olarak ortaya çıkmış, kısa zamanda tüm dünyayı etkileyen siyasal bir felsefe haline gelmiştir. Gelişim sürecinde milliyetçilik pek çok biçim ve ifadeye bürünmüştür. Bu sebeple onu genel geçer bir tanımla bir kalıba sokmak mümkün değildir. Bunun en temel sebebi milliyetçiliğin *millet*, *etnisite*, *devlet* gibi kavramlarla birlikte tanımlanmasından kaynaklanmaktadır.

Tarih boyunca toplumlar, *biz* ve *onlar* ayrımına varmak üzere belirli kriterler etrafında çeşitli türde gruplar oluşturmuşlardır. Milliyetçilik tarafından oluşturulan bu gruplardan biri de millettir. Milliyetçilik, millet kavramıyla doğrudan ilgili birtakım inançları ifade etmektedir ve fakat belirli bir ulusun karakteri hakkında farklı görüşlerin olması da beklenmektedir. Dolayısıyla her millet için farklı ve birbiriyle yarışan inançlar olabilmektedir. Bu inançlar daha ziyade siyasi farklılıklar ya da okumalar/yorumlamalar olarak ortaya çıkmaktadır. Bu nokta hem milliyetçilik hem de millet kavramlarının son derece karmaşık ve tartışmalı olmalarından kaynaklanmaktadır. Zira milliyetçiliğin demokrasileri zafiyete uğratan, savaş veya çatışmaların çıkmasına zemin hazırlayan veya azınlıkları düşmanca ötekileştiren bir güç olarak olumsuzca değerlendirilmesi bir yana, aynı zamanda Amerikan ve Fransız devrimlerinin ardından mutlak monarşilerin devrilmesine yardımcı olan, kendi kaderini tayin etme hakkını ve hareketine öncülük eden, dahası kolonyal güçleri geri püskürten vb. olumlu gelişmelere de ciddi katkılar sunduğu da açıktır.

Milliyetçilik etnik köken, dil, din, gelenekler, tarih, coğrafya gibi temel unsurlardan oluşmaktadır. Bu faktörlerin hiçbiri tek başına bir millet veya milliyetçilik yaratmaya yetmeyeceği gibi çalışma alanının sınırlarını da oldukça genişletmektedir. Milliyetçilik, etnisite ve kimlik tartışmaları, şu anda dünyanın farklı coğrafyalarında, ülkeleri dönüştüren toplumsal değişimlerin çoğunun merkezinde yer almaktadır. Bu sebeple milliyetçilik çalışmaları disiplinler arasıdır ve özellikle sosyoloji, siyaset bilimi, uluslararası ilişkiler, antropoloji ve tarih gibi bilim dallarının araştırma alanlarına girmektedir. Bu sayımızla milliyetçilik çalışmalarına eleştirel ve disiplinler arası yaklaşımları teşvik etmeyi amaçladık.

Mehmet Akif Can'ın *Miroslav Hroch'un 3 Aşamalı Modeli Ekseninde Azerbaycan Milli Hareketinin Doğuşu* isimli çalışması, Azerbaycan milli uyanışının nasıl gerçekleştiği ve hangi evrelerden geçerek ortaya çıktığını anlamamız noktasında önemli ipuçlarını göstermektedir. Yazar, Miroslav Hroch gibi milliyetçilik çalışmaları literatürünün önemli isimlerinden birinin ortaya koyduğu milletleşme süreci/modelini kullanarak Azerbaycan ulusal kimliğinin geçirdiği süreçleri ele almaktadır. Yazar gerek Çarlık Rusya'sı dönemi gerekse Sovyetler Birliği tecrübesinin ulusal kimliğinin gelişimi üzerine yarattığı etkileri, kırılmaları ayrı ayrı ele almaktadır.

Günümüz milliyetçilik çalışmalarının önemli bir kısmı post-kolonyal süreci mercek altına almaktadır. Dünün sömürge ülkelerinin, günümüzde ne derece uluslaştıkları önemli bir sorunsaldır. Osman Can Ünver, “*Konformist Sömürge Aydınları*” ya da “*Yerli Kolonyal Kâhyalar*” isimli çalışması ile post-kolonyal dönemi eleştiri noktasında irdeleyerek, Batılı güçlerin asırlar boyunca hem sömürgecilik hem de emperyalist politikaları gereği dünyanın geri kalanından nasıl çıkar sağladıklarını, dahası günümüz post-kolonyal durumun da çok farklı olmadığı, sadece biçim değiştirerek devam ettiği noktasına dikkat çekmektedir. Yazar süreci daha iyi okumak adına başat güç olarak sadece batılı devletlere bakmak yerine, esasen geride bıraktıkları yerli işbirlikçilere, kendi deyimiyle *kâhyalara* da dikkat çekmektedir.

Orta doğu coğrafyasına bakıldığında günümüz çatışmalarının çoğunun Şii – Sünni ayrışması ve beraberinde getirdiği kimlik çatışması olduğu görülmektedir. Bu çatışmanın doğrudan veyahut dolaylı taraflarından biri İran İslam Cumhuriyetidir. Oral Toğa ve Güngör Şahin’in ele aldıkları *İran’ın Vekil Güç İnşasında İzlediği Kimlik Politikası: Azerbaycan İslami Direniş Hareketi Örneği* isimli çalışması, İran’ın vekil güç ekseninde kimlik politikasını nasıl yeniden bir üretime soktuğu noktasında kayda değer bir tartışma yapmaktadır. Yazar, İran’ın Azerbaycan İslami Direniş Hareketi üzerinden kimlik araçsallaştırmasını ortaya koymaktadır.

Murat Ercan, Seynur Abbasov ve Eser Gemici tarafından ele alınan *Yakın Çevre Doktrini Bağlamında Dağlık Karabağ Sorununun Rusya Federasyonu’nun Ulusal Güvenlik Politikasına Etkisi* isimli makale, uzunca bir süredir Kafkas bölgesini meşgul eden ve güncelliğini koruyan Dağlık Karabağ meselesi üzerinedir. Yazarlar, bu meselenin Rusya Federasyonu’nun ulusal güvenlik politikasını nasıl etkilediğini ve dahası meselenin sadece Azerbaycan ile Ermenistan arasında olmadığını, Rusya Federasyonu gibi önemli bir aktörü de ilgilendirdiği noktasındaki ehemmiyeti vurgulamışlardır.

Sayının ana teması dışında yer alan, Nedim Mutlu ve Derviş Çanakçının *Tarihsel Süreçte Vezir Nizâmülmülk’ün İstihbarata Yaklaşımı: Siyasetname Örneği* isimli makalesi ise, Türk tarihinde sıkça gördüğümüz Siyasetname örneklerinden birini inceleyerek sonraki nesillere nasıl bir rehber olduğunu, istihbarat özelinde bir inceleme yaparak ortaya çıkarmaktadır. Nizâmülmülk’ün kaleme aldığı Siyasetname eseri şüphesiz devlet idaresi adına birçok zengin tecrübe ve bilgiyi içermektedir. Yazarlar bu zenginliği istihbarat alanının gelişimine sunduğu katkılar bağlamında incelemektedirler.

Sayının ana teması dışında yer alan bir diğer çalışma Elifhan Köse tarafından ele alınan *Platon’un Devlet Kitabı Üzerinden Antik Yunan’da Oikos ve Kadınlar Hakkında Bir Tartışma* isimli makale, Antik Yunan dönemine referansla kamusal – özel alan tartışmasına girerek, Oikos’un kadın-erkek ilişkilerine etkisi ve dahası toplumsal hayat içindeki rolüne dikkat çekmektedir. Bedenin doğal mekânı olarak kabul edilen Oikos’un kamusal alan karşısındaki konumuna değinen yazar, bu durumu toplumsal cinsiyet normları üzerinden yeniden okumaya gitmektedir.

Sayının ana temasına uygun kitap kritiği ile katkı sağlayan Özlem Gülen ise *Ma(r)king the Difference: Multiculturalism and the Politics of Translation* isimli kitabın incelemesini yaparak kimlik siyasetinin dildeki yansımalarına, dilin gücüne referansla çeviri faaliyetlerinin kimlik inşası ve yeniden inşası noktasında nasıl bir role sahip olduğunu aktaran kitabın önemine işaret etmektedir. Tartışmanın merkezine çok kültürlülük kavramını alan kitap, sömürge sonrası dönemde Batı dünyası içinde yaşayan ama *Batılı olmayan* insanların durumunun yazında ve çevirilerde nasıl karşılık bulduğu hususuna dikkat çekmektedir. Yazar bunlardan yola çıkarak milliyetçi ideoloji ile çeviri ilişkisi alanındaki çalışmaların azlığı sebebiyle, kitabın alana önemli bir katkı sunduğunu belirtmektedir.

TÜRKİYE SİYASET BİLİMİ DERGİSİ

TURKISH JOURNAL OF POLITICAL SCIENCE
TÜRKISCHE ZEITSCHRIFT FÜR POLITIKWISSENSCHAFT

Derginin bu sayısında amacımız, farklı disiplinlerin milliyetçilik olgusuna nasıl yaklaştıklarını daha iyi anlamak, tartışmak ve okuyucuya aktarmaktır. Özellikle Türkiye’de yeterince üzerinde durulmadığına inandığımız etnisite, milliyetçilik ve kimlik siyaseti çalışmalarına dergimiz bu sayısında bir nebze yer vererek katkı sunmaya çalıştık. Sayının hazırlanması sürecinde her daim katkı sunan ve destek olan başta editör olmak üzere yayın kuruluna, çalışmaları ile katkı sunan yazarlara ve çalışmaları değerlendiren hakemlere ayrı ayrı teşekkür ediyorum.

Doç. Dr. Sertan AKBABA
Yozgat Bozok Üniversitesi